

УДК 331.101.262:339.9

Олена БУДЯКОВА,

к.е.н., доцент, доцент кафедри смарт-економіки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

В'ячеслав ОБОРСЬКИЙ

магістрант кафедри смарт-економіки
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

СМАРТЕКОНОМІКА ТА СМАРТНАВИЧКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ

Поняття "smart економіка" об'єднує низку ознак нової економіки в інноваційному сталому та еколого-економічному підході: високопродуктивна економіка, зростання глобальної економіки, конкуренція, економічний прогрес, економічне зростання, інновації, сталі робочі місця, цифрова економіка. Концепція "smart економіки" передбачає розвиток без негативного впливу на навколишнє середовище, як функцію співвідношення між показниками, що включають технології, інновації, креативність [1].

Розвиток смартекономіки, цифрова та зелена трансформація [2], макроекономічні та геоелектронічні тенденції, а також демографічні зміни зумовлюють трансформацію світового ринку праці, що змінює як робочі місця, так і необхідні навички.

Відповідно до звіту Всесвітнього економічного форуму щодо майбутнього робочих місць за 2025 р. [3], за десятиліття буде створено близько 170 млн нових робочих місць. У Звіті [3] зазначено, що світовий ринок праці змінюється під впливом технологічного розвитку, зеленого переходу, економічних і демографічних змін.

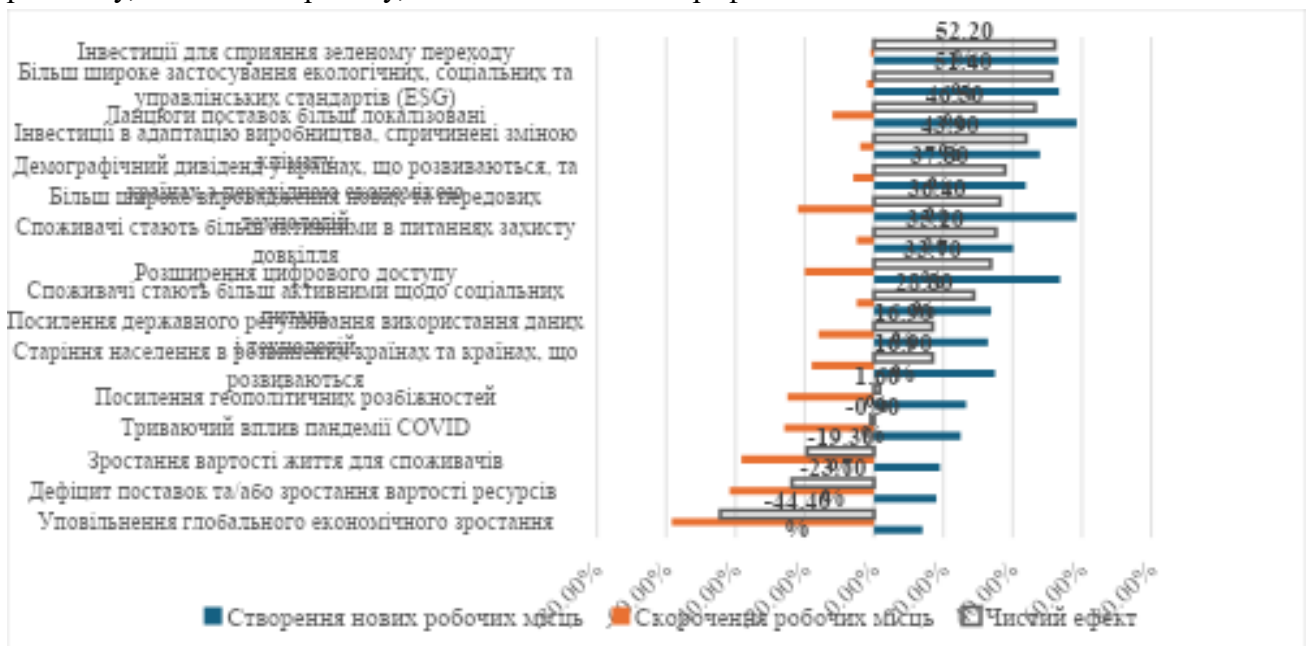

Рис. 1. Прогноз впливу макротрендів на робочі місця, 2023-2027 рр.

Джерело: складено авторами на основі The Future of Jobs Report 2023

Незважаючи на більш складні перспективи глобальних кліматичних дій, «зелений» перехід залишається пріоритетом для багатьох організацій у всьому світі. Майже половина опитаних роботодавців (47%) очікують нарощування зусиль та інвестицій для скорочення викидів CO₂ як ключового чинника організаційної трансформації. Так само 41% роботодавців очікують, що збільшення зусиль та інвестицій для адаптації до зміни клімату стане рушієм значних організаційних змін. Ці пріоритети дозволили «зеленим» робочим місцям продемонструвати стійкість протягом останніх років, а рівень найму в «зелених» секторах залишався відносно стабільним навіть під час викликів, пов'язаних з пандемією у 2020 році [4].

Оскільки країни прагнуть досягти кліматичних цілей, виникають питання щодо того, чи має їхня робоча сила необхідні навички, щоб відповідати вимогам майбутнього з нульовим рівнем викидів CO₂. Перехід до сталих практик вимагатиме спеціалізованого досвіду. Незважаючи на 12% зростання кількості працівників, які набули зелених навичок у період з 2022 по 2023 рік, попит продовжує випереджати пропозицію: кількість вакансій, які вимагають щонайменше однієї зеленої навички, зросла майже на 22% за той самий період. Для того, щоб повністю скористатися можливостями, створеними «зеленим» переходом, і використати їх у справедливий та інклюзивний спосіб, важливо визначити пріоритетність «зелених» навичок [5].

Поєднуючи очікування респондентів щодо зростання та скорочення робочих місць з достовірними даними про глобальну зайнятість, зібраними МОП, Звіт про майбутнє робочих місць 2025 [3] оцінює, що до 2030 року, за поточними прогнозами, створення нових робочих місць та скорочення робочих місць внаслідок макротенденцій становитиме в сукупності 22% від сьогоднішньої загальної кількості (формальних) робочих місць. Зокрема, створення нових робочих місць під впливом макротрендів оцінюється у 170 млн робочих місць, що еквівалентно 14% від сьогоднішньої загальної зайнятості. Очікується, що це зростання буде компенсоване скороченням 92 млн поточних робочих місць, або 8% від загальної зайнятості, що призведе до чистого зростання на 78 млн робочих місць (7%) до 2030 р.

У топ-15 найбільш швидкозростаючих професій також увійшли «зелені» професії та професії, пов'язані з енергетичним переходом, зокрема спеціалісти з автономних та електричних транспортних засобів, інженери з охорони навколишнього середовища та інженери з відновлюваної енергії. Зростання цих ролей зумовлене збільшенням зусиль та інвестицій у скорочення викидів CO₂ та адаптацію до зміни клімату. Зростаюче впровадження технологій виробництва, зберігання та розподілу енергії та інших технологічних тенденцій є додатковими чинниками, що сприяють зростанню кількості вакансій.

Працівники фермерських господарств очолюють список найбільших затребуваних робочих у найближчі п'ять років, а до 2030 року очікується ще 35 млн робочих місць. Тенденції «зеленого» переходу, включаючи збільшення зусиль та інвестицій у скорочення викидів CO₂ та адаптацію до кліматичних змін, є рушійними силами зростання цієї професії. Розширення доступу до цифрових технологій та зростання вартості життя також сприяють зростанню цієї ролі, в якій наразі зайнято понад 200 млн працівників у всьому світі. Водії доставки, будівельники, продавці та працівники харчової промисловості також серед найбільш швидкозростаючих типів робочих місць у найближчі п'ять років.

Прогнозується, що технології стануть найбільш різноспрямованим рушієм змін на ринку праці, причому розширення цифрового доступу, як очікується, створить та скоротить

більше робочих місць, ніж будь-яка інша макротенденція (19 млн та 9 млн, відповідно). Тим часом, тенденції у сфері штучного інтелекту та технологій обробки інформації, як очікується, створять 11 млн робочих місць, а одночасно скоротять 9 млн інших, що більше, ніж будь-яка інша технологічна тенденція. Робототехніка та автономні системи, як очікується, стануть найбільшим заміниками робочих місць, з чистим скороченням на 5 млн робочих місць.

Основні навички майбутнього робочих місць, які, на думку респондентів опитування, потрібні працівникам сьогодні: аналітичне мислення залишається головною ключовою навичкою для роботодавців, стійкість, гнучкість і динамічність, а також лідерські якості та соціальний вплив, що підкреслює критично важливу роль адаптивності та співпраці поряд з когнітивними навичками. Творче мислення та мотивація і самосвідомість посідають четверте та п'яте місця відповідно. Таке поєднання когнітивних навичок, саморозвитку та міжособистісних навичок у першій п'ятірці підкреслює важливість, яку респонденти приписують наявності гнучкої, інноваційної та здатної до співпраці робочої сили, де здатність вирішувати проблеми та особиста стійкість є критично важливими для досягнення успіху. Топ-10 основних навичок доповнюють: технологічна грамотність, емпатія та активне слухання, саморозвиток та навчання впродовж життя, управління талантами та сервісна орієнтація та обслуговування клієнтів. Навички, які відображають важливу роль технічних, сильні міжособистісні здібності, емоційний інтелект і прихильність до безперервного навчання, демонструють, що працівники повинні збалансувати «тверді» і «м'які» навички, щоб розвиватись в сучасному середовищі.

Отже, за прогнозами, у найближчі 5 років важливість технологічних навичок зростатиме швидше, ніж будь-які інші навички. Штучний інтелект і великі дані займають 1 місце в списку, за ними йдуть мережі, кібербезпека та технологічна грамотність. Креативне мислення та стійкість, гнучкість й динамічність також стають все більш важливими разом із саморозвитком та навчанням упродовж життя. Завершують першу десятку навички лідерства та соціального впливу, управління талантами, аналітичне мислення та піклування про навколишнє середовище.

Отже, трансформація світового ринку праці: цифровий та зелений перехід, технологічні зміни зумовлюють розвиток смартекономіки та попит на смартавички.

Література

1. Apostol D., Balaceanu C, Constantinescu E. Smart-economy concept – facts and perspectives. *HOLISTICA Journal of Business and Public Administration*. 2015. № 6 (3). P. 67–77.
2. Зелена трансформація та стала біоекономіка : монографія / за наук. ред. А. А. Олешко, О. Ю. Будякової. – Київ : КНУТД, 2024. – 496 с. DOI 10.30857/978.617.7763.34.4 <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/27008>
3. The Future of Jobs Report 2025. https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025
4. International Monetary Fund (IMF), “A Greener Labor Market: Employment, Policies, and Economic Transformation”, in *World Economic Outlook April 2022*, 2022, <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781616359423/CH003.xml>
5. Будякова О.Ю., Оборський В.М. Перспективні навички для розвитку людського капіталу в умовах трансформації ринку праці. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5219> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-141>